

SZENTMIHÁLYI ANDRÁS

Amikor a sárkány* dalra fakadt...

Hun őseink zenéjének hatása a kínai zenekultúrára

Történelmi áttekintés

Először is arra keressük a választ, hogyan és hol találkozhattak a hunok a kínaiakkal? A hunok elődeinek (akik egyúttal a magyarok elődei is) egyik őshazája a Kárpát-medence volt. Ezt jól megőrizte a hun-magyar mitológia Csodaszarvasmondája, valamint a nemrég újból (az 1970-es években) előkerült Tárih-i Üngürüsz magyar krónika. Most idézek ebből a kulcsfontosságú forrásból, amely forrást a Magyar Tudományos Akadémia egész egyszerűen elhallgatja, régi magyar-nyelvű szokásához híven. „...az említett Hunor népét támadás érte... és Pannonia tartományába költözött. Amikor abba a tartományba (Pannóniába) érkeztek, látták, hogy csodálatosan bőséges folyamai vannak nagy számban, sok gyümölcs és bő termése van annak az országnak, és az ő nyelvükön [azaz Hunor népének a nyelvén] beszélnek [az ottani népek]” (Tahir-i Üngürüsz A magyarok története. Madzsar tarihi. 1988. 21.). A Vízözön körüli időkben elődeink egy részének el kellett hagynia ősi földünket, ezután pedig több ezer kilométerre a Kárpátoktól, Közép- és Kelet-Ázsiában telepedtek le. A mai Góbi-sivatagtól északra a Selenga folyó völgyéig, a ma Kínához tartozó Belső-Mongóliában, Ordos vidékén, a Tárím-medencétől az Iszik kölig és a Szaján-hegységtől egészen a Bajkál-tóig. Ez egy hatalmas terület. A birodalmuk határai állandóan változtak. Tehát mindenképpen bizonyítottnak vehetjük, hogy a hunok és a kínaiak hosszú évezredekken keresztül (legalább 1500-2000 évig) éltek egymás szomszédságában, a kínaiak sokszor hun dinasztiák vezetése, illetve uralma alatt. A történészek sokáig mindössze legendaként tartották számon azt, hogy a kínai kultúra továbbfejlesztője egy xiongnu, azaz egy hun fejedelem volt. Igen, egy személyben a kínai kultúra magasabb szintre hozója! Ő a legendás Huang Di (ejtsd: Huang Ti). A „Huang” jelentése: Fenséges; a „Di” jelentése: istenkirály. Tehát Huang Di a Fenséges Égi Származású Király. Nemcsak, mint az első „kínai” uralkodó-

család megalapítójaként emlékeznek rá, hanem egyszer s mind arra, aki megtanította a kínaiakat a textilkészítésre, a paloták megépítésére, a hajózásra, az orvostudományra, a részletesebb csillagtudományra, a kormányzati intézmények kialakítására, ő volt az, aki bevezette a mezőgazdasági kalendáriumot. A legújabb régészeti leletek tanúbizonysága szerint (melyekre itt részletesebben nem térek ki), a Xia-dinasztia, melynek megalapítója volt Huang Di, a legendák megkérdőjelezett világából átlépett oda, ahová tartozik; a legendák valóságának világába. (A hun Xia-dinasztia fejlődései Kr. sz. előtt 2100-tól 1700-ig uralkodtak Kínában).

A tárgyi kultúrát tekintve tehát mindenképpen vannak kapcsolatok a hunok és kínaiak között. „De legalább ennyire fontos a zenei ősnyelv is, hiszen a zene is van olyan időtálló, mint a nyelv, amely a magyar népzene és népdal-kincs prekoncepció nélküli, legkorszerűbb vizsgálata alapján nemcsak a Kárpát-medencei magyarság központi szerepét mutatja, hanem a Volga-vidéki és a kínai zene dallamtípusai is a legteljesebben a magyar népzeneben vannak meg. Eurázsia zenei műveltségeit a Kárpát-medence kapcsolja össze egy egészé, vagyis volt egy közös zenei ősnyelv, amelynek alaptípusai a legteljesebben a magyar népzeneben vannak meg. A magyarság őseinek (a Kárpát-medencei ősnépek, aztán a szkíták, hunok – saját megj.) tehát fontos közvetítő szerepük kellett legyen a Volga-vidéki és a kínai kultúra zenei kapcsolatainak a kialakulásában, azaz őseink bizonyos csoportjainak huzamos ideig kellett Kína szomszédságában élniük” (Bakay Kornél, 2006, 10.).

A fentebb felsorolt igazán magas fokú kulturális hatások áttekintése után tisztázzuk azt, hogy

Mi a zene?

A zene élőlény. Bartók Béla szerint „az igazi népzene a természet tüneménye”. Hogy ez mit is

jelent? Azt, hogy „*ez az alkotás ugyanazzal a szer- ves szabadsággal fejlődött, mint a Természet egyéb élő szervezetei: a virágok, állatok...*” (Bartók Béla, 1981, 9., 14., 30.). Tehát a zenében benne lüktetnek a Természet törvényei, alapelvei. „*Az első magaskultúrák kozmológiái egyben zenei kozmológiák is voltak. Az ókori kínai filozófia sze- rint a zene a Mennyek ajándéka, alapelvei a világ- mindenség törvényeiből adódnak, és rendkívüli erővel képes hatni az emberekre*” (Grandpierre Attila, 2005, 135.). A zene a világegyetem, a vi- lágegyetem zene. A zene a mindenség leképezése. A kozmosz hangokban, dallamokban, ritmusok- ban. „*A látható-tapintható világ felett különös, bármikor felidézhető varázslatként terül ki a zene világa. A zene a világtörvény egy titkos részét fedi fel.*” – Grandpierre Attila.

A zene tehát él. A zene képes arra, hogy fel- frissítsen, felpörgessen. Ugyanakkor a zene ella- zít, megnyugtat, gyógyít. Ennek bizonyítására, íme egy érdekesség a tudomány világából:

Egy New York-i kutatás során azt vizsgálták, hogyan hat a zene műtéten átesett betegekre. A vizsgálatban 40 hályoggal műtött beteg vett rész önkéntesen (átlagéletkoruk 74 év volt), akiknek a fele a hagyományos ellátást kapta, míg a másik fe- le ugyanilyen ellátás mellet fülhallgatón zenét hallgatott a műtét előtt, alatt és közvetlenül utána. Az átlagos vérnyomás mindkét csoportban hasonló volt, és mindkettőben hasonlóan emelkedett az operáció előtt, akárcsak a pulzusszám. Ám míg a csendben műtött betegek vérnyomása magas ma- radt a beavatkozás alatt végig, addig a zene- hallgatóké gyorsan helyreállt.

Akik zenét hallgattak, arról számoltak be, hogy nyugodtabbnak és jobban érezték magukat a műtét alatt. A szemészeknek nem okozott gondot, hogy a zene mellett kommunikáljanak a beteggel, azt azonban a kutatók nem kérdezték meg tőlük, hogy a betegek jobb vérnyomása rájuk is nyugtató hatással volt-e munka közben. A szemészeti műtét komoly stresszt jelent, csakúgy, mint a szívroham.

Egy Wisconsinban folytatott kutatásban azt találták, hogy a zene a szívbetegeknek is segíthet. Ebben a vizsgálatban olyan önkéntesek vettek részt, akik a megelőző 72 órában estek át szívro- hamon, még az intenzív osztályon feküdtek, de

állapotuk már stabilizálódott. Egy véletlenszerűen kiválasztott csoportjuk klasszikus zenét hallgatott, míg a többiek hagyományos ellátást kaptak. Mind- annyiukat figyelték, és azt találták, hogy amint a zene elkezdődött, az azt hallgató csoport tagjainak pulzusa, légzésszáma és a szív oxigénigénye is csökkent.

Kína zenéje és a hun hatások

Kína zenéje a félhang nélküli pentaton stílus összefoglalása. Ez a rendszer 12 hangkészletből áll, ám a gyakorlatban 5 hangot használ: *f* (kung), *g* (csang), *a* (kio), *c* (cse) és *d* (yu). Ezekhez csat- lakozhat még az *e* (csung – közvetítő-hang) és *h* (ho – vezető-hang). A különböző skálákat jelképe- sen különböző hónapokkal és órákkal társították. A dallamvilág bonyolult, csiszolt, kifinomult. A hangszimbolika követi a birodalom rendi megerő- sődését. Alaphangja: a *Sárga Harang*, a császár hangja. Az ének messze elsődlegesebb a hang- szeres zenénél.

Az államvezetés területén a konfucianizmus alapvető szerepet játszott, és az ehhez szükséges alapelvek között a kezdetektől fogva erősen hang- súlyozta a szertartások szerepét. Ezen legfonto- sabb szertartások körébe beletartozott a zene is. A konfucianizmus állami ideológiává válásától kezd- ve (i. e. 1-2. sz.) egészen a császárkor végéig (1911) a szertartási zene egyben állami zene is volt. Egy másfajta udvari muzsikát lakomákon játszottak. Ez a fajta zene tetőpontját a Tang- korban érte el. Az ún. „tízféle muzsika” között meg lehetett találni az indiai, koreai és öt belső- ázsiai város zenéjének változatait, kínai népdal- lokat, amelyeket táncjátékok kísértek. A hivatalos udvari zenét, a hangot adó anyag minősége alap- ján nyolc osztályba sorolták. A fémhez tartoztak a harang, a csengők, a kőhöz a csengőkövek, a bambuszhoz a furulyák, sípok különböző fajtái, a selyemhúros hangszerekhez pedig a lant- és ci- teraféléket sorolták.

A színpadi zene többnyire népies dalla- mokból állt, ezért a művelt elit lenézte. Ennek ellenére több mint háromszázféle helyi színjáték- stílust különböztettek meg, melyek mindegyiké- nek megvolt a sajátos zenei világa. Kínában a színházi és operazene az udvarban fejlődött. I. sz.

10. században jelent meg a CSUKUNGTIAO – párbeszéddel, énekkel, tánccal előadott elbeszélés.

200 évvel később kialakult a kínai opera, ahol a tánc, énekszöveg, dialógus és akrobatika jól ötvöződött. Gazdag jelmezekkel, hagyományos mozdulatokkal előadott műveikben a női szerepeket is férfiak adták elő. A JANGKO, népi dalostáncos előadás.

A klasszikus kínai zene a nyugatitól eltérően nem a harmonikus szekvenciákat választotta a szerkesztési elvének alapjául, hanem a dallamvariációkra, refrénekekre, hangszín és a regiszter árnyalataira épít. (A hangszerek közül több önálló szimbolikával is rendelkezik, l. még mandolin, dob, szájorgona.)

A mezőgazdasági év ünnepeit dallal és tánccal ünnepelték. A császári udvarban a legrégebbi időktől fogva énekeltek balladákat és ódákat. A 13.-14. századtól a kínai zene idegen hatásokkal gazdagodott. Az alapvető, az életet elsődlegesen meghatározó tényezőkre mind ritmikus párhuzam jellemző. A kínai kultúrában temérdek ilyen ritmikus párhuzam fedezhető fel. Erre utal például a jól ismert JING-JANG szimbólum. Fehér fele (JANG), a világegyetem pozitív, napfényes, hím-nemű vezérelvét jelképezi. Önmagában hiányos, teljes egészségre csak a JING-gel válik, ami a világegyetem nőnemű, sötét, nedves erőit szimbolizálja. E két alapelv harmóniája, az étellel azonos dinamikája működteti a világmindenséget. A zene és a tánc közös alapja a ritmus.

Kínai krónikaírók feljegyezték, hogy az ottani hatalmasságoknak hatóságilag kellett betiltaniuk a hun zenét ahhoz, hogy az ne vegye át újra az uralkodó szerepet a kínai zenekultúrában! Ezt honnan és kitől tudjuk? Ecsedy Ildikó kelet-kutató egyik feljegyzéséből: „*A kínai történetírók saját, kínai származású lázadóik és az idegenek (hunok) kárhoztatásakor egyaránt valami buja, kicsapongó zenén botránkoztak meg, amely veszélybe sodorja a kínai szertartásokat, s a kínai zene megújulásai, fellendülései tagadhatatlanul és ki-mutathatóan idegen (hun) gyökerűek.*” (idézi Grandpierre Attila, 2005, 137.)

Talán mindez ma furcsának tűnhet sokak szemében. Csakugyan olyan erős hatással lehetett a hun zene a kínaiakra? Olyannyira erős hatással,

hogy be kellett azt tiltani? Minden bizonnyal igen. Hiszen az történhetett, hogy a kínaiak felismerték a magával ragadó hun dallamokban saját, ősi zenéjüket. Azt a zenét és a zenével együtt azt a világot, amelyet olyan hosszú ideje őriztek magukban. A kínaiak egyszerűen rájöttek arra, mert megérezték, hogy ezek a hun dalok – akkor – születtek. Abban a korban, amikor boldogságban, egészségben éltek, amikor elsajátították a csillag-tudományt, amikor szabadok voltak. Abban a korban, amikor a sárkány* dalra fakadt...

* A hunoknak jelentős sárkány-kultuszuk volt, valamint a kínaiak a hun származású Huang Dire, a Sárga Császárra sárkányként is emlékeznek. Néhány tudós úgy gondolja, hogy Huang Di, akinek neve leggyakoribb fordításban „a Föld császára”, kígyót viselt kabátja ujjain. Fontos itt azt is megjegyezni, hogy az ősi kínai mitológia szerint a kínaiak „a sárkány le-származottai”.

IRODALOMJEGYZÉK

BAKAY Kornél, GROOT, J. J. M. De: Hunok és kínaiak. A hunok története a Kr. sz. előtti évszázadokban – kínai források alapján. Bp.: Respenna Bt, 2006.

BARTÓK Béla: A népzeneről. Bp.: Magvető Könyvkiadó, 1981.

GRANDPIERRE Attila: A lélek halhatatlansága. Bp.: Barrus Kiadó, 2003.

GRANDPIERRE Attila: Attila és a hunok. Bp.: Napkút Kiadó, 2006.

TAHIR-I Üngürüsz. A magyarok története. Madzsar tarihi. Fordította: Blaskovics József. Bp.: Magvető Könyvkiadó, 1988.

TÁVOL-KELET Zenéje. In: Verslista [online]
http://verslista.freeweb.hu/zene_elemei/8folklor_elemei/azsi_a_elemei/kina.htm

Egy újkőkori kínai kultúrából való, túzokcsontból készült hétezer éves csontfurulya, Belső-Mongólia és Liaoning északkelet-kínai tartomány határán találták (Internet)